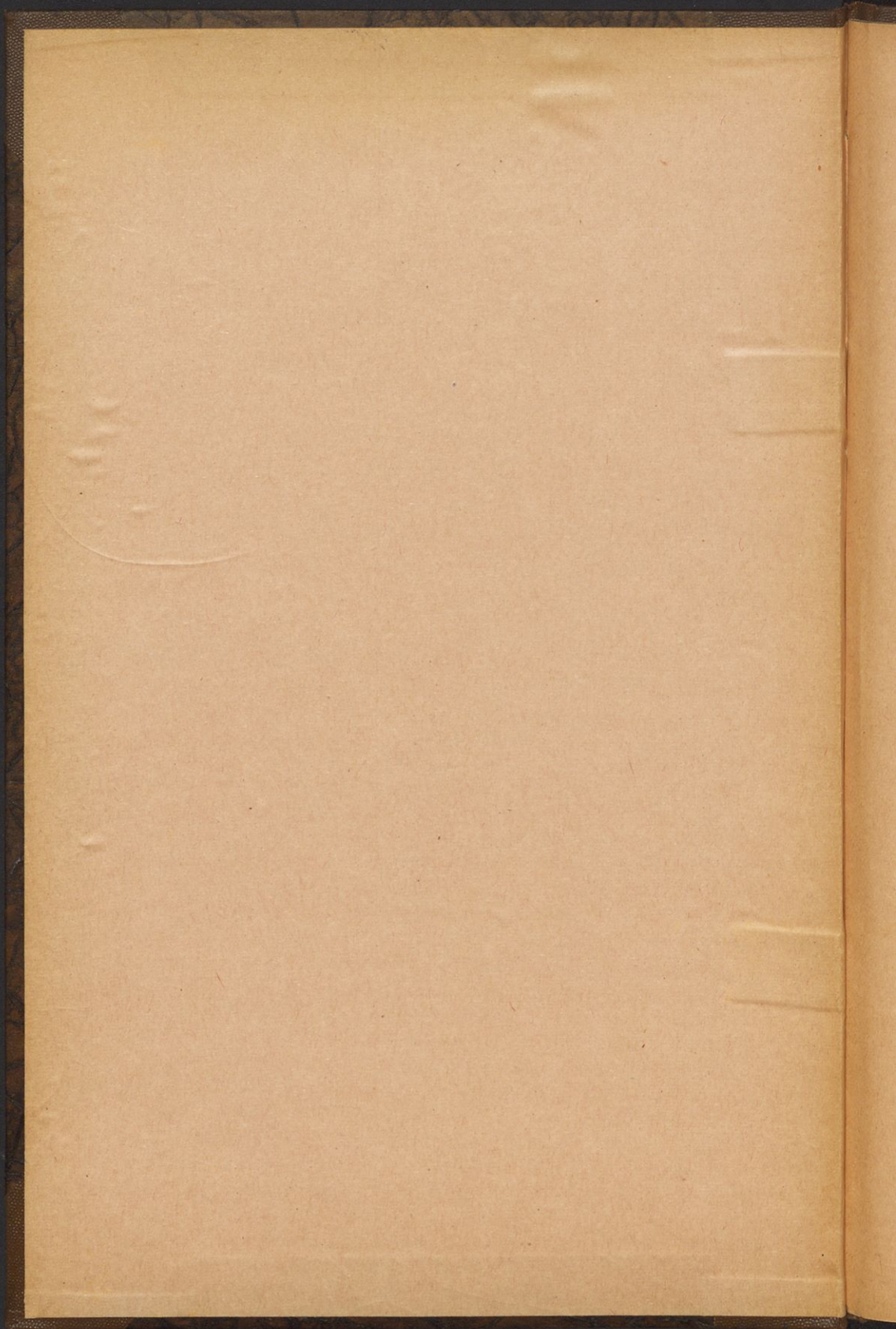

II
48155

Rakovska dolina in Cerkniško jezero.

Spisal

S. Rutar.

Ponatisk iz „Planinskega Vestnika“, glasila „Slov. planinskega društva“.

V Ljubljani.

Natisnil A. Klein & Comp.

1900.

II
48155

2.

030025727

Rakovska dolina in Cerkniško jezero.

Spisal S. Rutar.

Človek bi skoraj ne verjel, da se nahajajo na Kranjskem čudovito lepi in presenetljivo veličastni kraji, o katerih še v naših dnevih, ko se toliko potuje in in toliko turistuje, večina omikancev nima niti pojma. Lepa Gorenjska je pač širšemu krogu dobro znana; obiskujejo n. pr. Savico, Vintgar, Peričnik, Vražji most, prirodni most blizu izvira Bistrice itd. Prav malo ali vsaj ne zadosti znana pa so kraška čudesa na Notranjskem, četudi imajo tamošnji kraji vprav tako dobro železniško zvezo kakor gorenjska stran. Tem malo znanim in malo obiskovanim krajem moramo prištevati v prvi vrsti Rakovsko dolino pri Rakeku in tamošnja dva prirodna mosta. Celo najglasovitejši ljubljanski turist, ki je bil že 25krat na Triglavu, je moral priznati, da še ni bil v Rakovski dolini!

Pa saj ni čudo, če pomislimo, da niti sloveči preiskovalec kraških jam, dr. Adolf Schmidl, ki je obiskal l. 1850. Rakovsko dolino in Škocjanski most, ni slišal nič o udrtinah pri izviru Raka in o drugem prirodnem mostu. Niti eden izmed starejših opisovalcev kraških jam, ne izvzemši Valvasorja in Nagla, ne omenja teh udrtin in tega „drugega mosta.“ Šele ko so l. 1853. delali železnico z Rakeka proti Postojni, so razširili železniški inženirji vest o teh čudesih Rakovske doline. Septembra meseca omenjenega leta je prišel dr. Schmidl drugikrat na Rakek in je bil zelo iznenaden, ko je slišal še o drugem mostu v Rakovski dolini. Šel ga je takoj gledat in tako vendar lahko v dodatku k svoji knjigi „Die Grotten und Höhlen von Adelsberg, Lueg, Planina und Laas“ opisal tudi še „drugi skalnati most v Škocjanu pri Uneu.“

Od takrat je „drugi most“ pač znan učenemu svetu in tudi najbližnjim domačinom, ali potujočemu občinstvu je ostal ta biser kranjske dežele vendarle neznan. Pisatelju teh vrstic se je primerilo še pred desetimi leti, ko je v večji družbi potoval iz Cerknice v Rakovsko dolino, da voditelj ni mogel najti omenjenih udrtin in „drugega mosta.“ Upam torej, da ustrežem potujočemu občinstvu, ako nekoliko natančneje opišem Rakovsko dolino in mu razkrijem tamošnja podzemeljska

čudesa ter tako morda nekoliko pripomorem, da bodo turisti bolj pogostoma obiskovali ono strahovito samoto pri Rakeku.

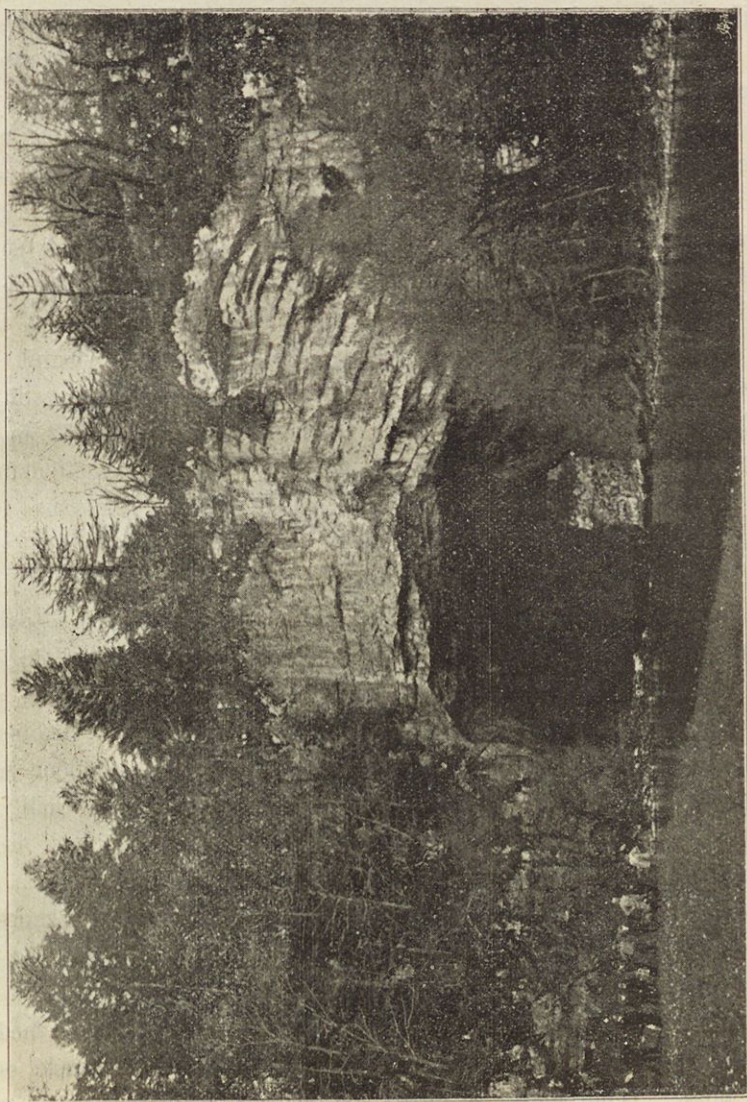
Od postaje na Rakeku vodi steza kakih 2100 korakov naravnost proti jugu do prve stražnice zunaj postaje, ki stoji blizu tam, kjer se železniška proga zavije v nasprotno mer. Od tam greš še dobrih 600 korakov po kolovozni poti proti Selicam ter dosepeš do gozdne preseke, ki drži skozi gozd kneza Windischgrätza proti jugozahodu. Po tej preseki stopaš kakih 680 korakov po gozdu do mesta, kjer se odcepi vozna pot na desno stran (proti zahodu) in kjer je na specialni karti zaznamenovana nadmorska višina 506 metrov. Še malo korakov dalje, in takoj pridemo do okrogle planotice, kjer se nahajajo omenjene udrtine in „drugi most“ s slikovitimi prikaznimi.

Teh udrtin šteje Viljem Putick, gozdnonadzorni adjunkt in najboljši poznalec kraških votlin, šest, specialna karta ima pa samo štiri zaznamenovane. Tista, do katere nas pot najpoprej pripelje, je najzanimivejša. Z njenega severnega roba uživaš razgled črez „drugi most.“ To je kaj ličen priroden lok, ki je še obvisel nad sosednjo udrtino, vse drugo se je sesedlo še pred stoletji. Most je kakih 30 m dolg in skoraj skozinskoz po 4 m širok; površje mu je neravno, skalnato in z drevjem redko poraslo. Črezenj vodi steza, ki ni nevarna, vendar ne svetujem omočičavim ljudem po njem hoditi. Pod skalnatim obokom se lepo vidi, kako teče Rak skozi najgorenjo udrtino, dalje pod mostom in se izgublja pod skalo, na kateri opazujemo ta prizor.

Kdor si pa hoče vse to natančneje ogledati, treba, da gre nekoliko nazaj do ridaste poti, ki vodi od poprej omenjene planotice k prvi udrtini navzdol. Kakih 35 m pod planotico prideš do vode, ki se proti vzhodu vije in izgublja v temen predor. Visoko gori na desni se vidi oknu podoben preduh, skozi katerega padajo solnčni žarki doli v strahoviti prepad. Če smemo zaupati opisu dr. Schmidla (na str. 308.), je stala tu doli nekdanj žaga za deske, h kateri so zelo težavno spuščali rklje, še težavneje pa nazaj gori spravljali deske. In da bi preprosta žaga ne trpela mnogo škode, so ji streho tako priredili, da so jo o preteči povodnji lahko sneli in v varnost spravili. Vkljub temu dandanašnji dan ni niti duha ne sluha o tej žagi: vse je povodenj razdejala in odnesla.

Iz te prve udrtine pridemo ob zahodni strani skoz nizek predor v drugo manjšo udrtino, ki je na vzhodni strani precej položna, tako da bi si človek upal po njej navzgor splezati, in bržkone sta ravno tod plezala l. 1852. ona dva predrzna loveca, katera omenja dr. Schmidl v svojem opisu „drugega mosta.“ V tej drugi udrtini se pride črez brv z zahodne na vzhodno stran potoka in se koraka potem prav lahko do drugega predora. Jedva prilezemo skozenj, dospemo v tretjo najobširnejšo udrtino, črez katero se obloči v smelem loku „drugi most.“ Ta udrtina je 76 m dolga, 23 m široka in 42 m globoka. W. Putick trdi, da je brezno pod „drugim mostom“ 55 m globoko (Adelsberg, seine Grotte und Umgebung, 1892, str. 56.).

Pogled iz globočine navzgor na ta most je neizrečno romantičen in se ne da primerjati z nobenim drugim. Ta most je dr. Schmidla tako očaral, da piše o njem doslovno: „Očividno je, da toliko hvaljeni Škocjanski most ne more tek-movati s tem „drugim“ mostom. Prvi namreč se ne more imenovati vprav most, nego bolje „orjaški predor“, ker je cela gora predrta in korakaš čez gorsko

Veliki škocjanski most (zunaj).

grmado, ne da bi opazil, da greš čez most, in da šumi pod tvojimi nogami voda. Ta drugi most pa je v pravem pomenu besede eden sam zelo smel lok, kakršnega more le priroda sezidati, in vendar je v vseh svojih dimenzijah tako vitek, rekel bi, tako rahlo-krasen, da se bode marsikdo obotavljal nogo nanj položiti, boječ se, da se ne bi zrušil nad strahovitim prepadom.“

Večji del udrtine je na drugi strani mostu. Tu se opazi tik vode doli na levi strani vhod k stranski votlini. Kmalu potem pridemo do brvi, ki nas vodi črez šumeči potok zopet na zahodni breg Raka. Tu zijata pred nami dve votlini: iz desne prihaja voda, ki je odtok Cerkniškega jezera, leva pa je zaprta z lesenimi vrati. Desna votlina se imenuje „Princa Hugona okapnica“, po kateri se pride lahko 1000 *m* navzgor proti Cerkniškemu jezeru, toda le na čolnih. Druga mnogo zanimivejša pa je „Princesinje Kristijane okapnica“, ki ima tako lepe kapnike, da jo je moral njen lastnik, knez Windischgrätz, dati zapreti, da zabrani barbarsko poškodovanje teh snežnobelih vodnih tvorb.

Iz omenjene okapnice se nam je povrniti zopet na planotico nad udrtinami. Drzen skaloplezec se lahko spusti tudi k zadnjemu izviru Raka na zahodni strani tu omenjenih udrtin. Tam najde mogočno steno, na katere podnožju priteka Rak iz ozke votline. Stena je tako razpokana, da so ljudje napravili po teh razpokah steze, po katerih se da za silo hoditi. Na levi in desni strani so preduhi, do katerih prihaja zrak in svetloba v votlino. Vendar je nemogoče po tej votlini prodirati proti udrtinam, ker voda napolnjuje ves podzemeljski hodnik. Pred to votlino je stala nekdanja seliška žaga, ki je imela mogočen jez do vhoda k votlini. To žago pa je razdrla valikanska povodenj po zimi l. 1852. in spomladi l. 1853. ter ji je odnesla streho četrť ure daleč navzdol po travnati dolini.

Prav zanimiva je cesta iz Planine ali Postojne v Rakovsko dolino, in sicer iz Gorenje Planine mimo romantične razvaline Malega grada, ali pa iz Dolenje Planine mimo grada Zajčjeka (Haasberg) proti jugovzhodu. Lepa cesta vodi skozinskoz po gozdu, in v pol ure prideš peš do Velike koliševke, t. j. do ogromne kraške udrtine, ki je blizu 90 *m* globoka. Odtod do železniške proge pri *km* 488.8 (na severni strani zareze) je 15—20 minut hoda, potem pa še pol ure do spodnjega mosta v Rakovski dolini. Od ovinka planinske ceste drži proti ssvzh. najkrajša pot na Rakek, ki pa na specialnem zemljevidu ni zaznamenovana. Od tega ovinka, odnosno od prvega mosta vodi nazaj na Rakek kolovozna pot, ki je nekoliko manj nego tri kilometre (pol ure) dolga, a prav prijetna, ker drži po gozdni senci do železnice.

Prvi škocjanski most (glej podobi na strani 5. in 7.) je velikanski skalnat obok, katerega predor je 19 *m* visok in 48 *m* dolg. Nad njim je svod še 23 *m* debel, tako da se vsa skalnata grmada vzdiga dobrih 42 *m* nad dolino. Odzgoraj je ta skalnati most 52 *m* širok. Po njem je cesta tako lepo izpeljana med visokim drevjem, da od začetka niti ne opazimo, da se vozimo črez velikanski, od prirode postavljen most. Temu mostu se ne da nič sličnega primerjati daleč na okrog. Takoimenovana „Prebiška vrata“ na severnem Českem so sicer za dva metra višja, toda za polovico krajša. Most črez Vejo pri Veroni je sicer 50 *m* dolg, pa ni obokan, nego podoben je velikanski plošči, ki sloni na dveh stebrih.

Vrhu Škocjanskega mosta se vidijo med grmovjem razvaline kapelice sv. Kancijana. Ko je J. N. Nagel po naročilu cesarja Franca I. l. 1748. preiskaval

„prirodne znamenitosti Kranjske dežele“ (njegov rokopis hrani c. kr. dvorna knjižnica), je našel poleg kapele sv. Kancijana še manjšo sv. Benedikta. Okoli obeh je držal zid, in blizu tam je stala tudi cerkovnikova hiša. Nekoliko korakov

Veliki škocjanski most (znotraj).

za razvalino se odpira krasen razgled na spodaj tekočo vodo in na votlino, v katero se končno izgublja.

Rak teče namreč skoz predor pod skalnatim mostom v 16 m dolgo rupo ali kraško udrtino. Vendar pa se del vode izgublja še v Rakovski dolini v ponore in pijavke blizu desnega mostnega stebra. Ob vročih poletjih izgine tu celo vsa

voda, tako da se lahko po suhem gre pod mostom. Skoz rupo pa voda ob deževju bolj pada nego teče, prav tako kakor pri Škocjanu blizu Divače. Udrtino obdajajo navpične stene; visoko gori se vidi modro nebo, a pred nami zija v ozadju žrelo prostorne votline, v katero se izgublja Rak. Po tej votlini je mogoče še kakih 250 m dalje prodreti, a v njej se ne nahaja nič zanimivega. Samo na levi strani gori se vidi skoz strop oknu podobna odprtina (Valvasor jo imenuje „dimniku podobno luknjo“), od katere se spušča dolg sipec (Schuttkegel) navzdol. Po tem sipcu vodi zelo strma, opolzla pot navzgor do vrha mosta. Poprej so bile tam tudi nekake lesene stopnice, ki so pa sedaj segnile. Ta pot se torej ne more nikomur priporočati.

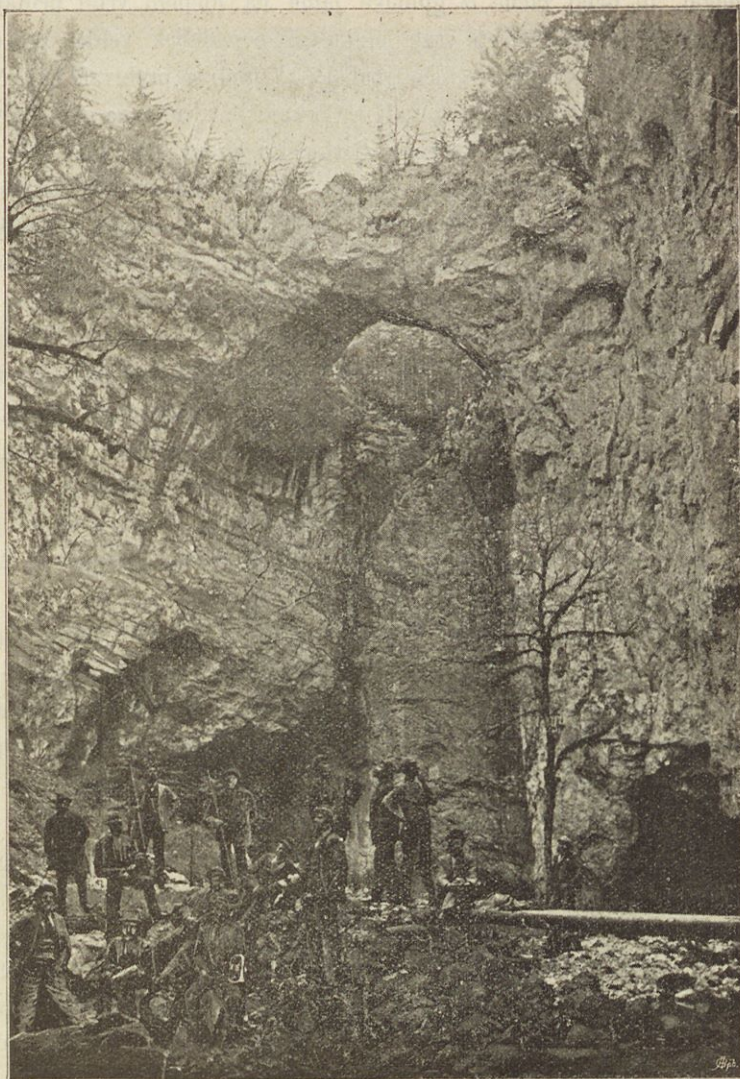
Od prvega mosta pa do planotice pri udrtinah drugega mosta je dobra dva kilometra. Vozna pot je od začetka skoro ravna, potem pa se vzdiga počasi navzgor do planotice. Izprehod po njej je zelo prijeten, ker korakamo izmenice po sočnatih travnikih in zelenem gozdu, dokler ne obstanemo pred zgoraj opisanimi udrtinami. Kdor se noče vrniti odtod nazaj na Rakek skoz Windischgrätzovo preseko, ta porabi lahko priložnost in gre po kolovozni poti dalje proti vzhodu na Selice ter pride v dobri uri hoda v Cerknico.

Ta trg šteje okoli 1600 prebivalcev ter je sedež dekanije, sodnije in davkarije. Cerkev M. D. je zelo stara (prva je bila sezidana že v IX. stoletju); po njej sta dobila svoje ime kraj in vsa dolina. Spadala je najpoprej pod oglejske patriarhe, ki so jo izročili l. 1361. v oskrbovanje bistrškim kartuzijancem. Turki so prišli prvikrat v Cerknico l. 1472. in požgali farno cerkev, kakor priča latinski napis v cerkvenem voglu poleg stranskih vrat. Taki napadi so se ponavljali tudi l. 1476., 1480. in 1491, zato so Cerkničani sezidali okoli cerkve „tabor“, ki deloma še stoji, t. j. dva stolpa, v katerih je dandanašnji stanovanje in pa shramba, kjer kažejo 100 kg težak topič, ki so ga baje vzeli Turkom. Sicer pa so se morali Cerkničani zbirati ob času turških navalov na Šilentaboru nad Zagorjem, dokler jih ni oprostil te dolžnosti nadvojvoda Karel l. 1582.

Iz Cerknice je napeljan skoro tik ob cesti na Rakek vodovod, ki preskrbuje postajo in vas s potrebno pitno vodo.

Nekako sredi med sedanjjo in staro cesto (med Skrajnikom in Kapelico) se nahaja v prijazni dolinici Loško, nemški „Thurnlak“. Tu je stal na vzvišenem mestu dvonastropni gradič bistrških menihov, obdan z utrjenim dvoriščem, na katerem je bil vodnjak iz rezanega kamenja. Zunaj dvorišča je stala žitnica, v kateri so stanovali tudi samostanski hlapci. Za žitnico je bila konjušnica za 16 konj, nekoliko niže pa hlev za govejo živino. Okoli teh poslopij so se razprostirali po dolinici sadni vrt in njive, po gričih pa senožeti. Proti severu je bila kapela sv. Leonharda, o kateri se komaj še pozna, kje da je stala. Tudi od gradiča stoji le še malo zidovja pokonecu, in gospodarska poslopja so skoro do tal podrta. Od gradiča proti trgu je vodila takoimenovana „prelatova pot.“

Južno od Loškega, prav tik jezera, se vzdiga kameniti grič Tržišče poleg Dolenje vasi. Na njegovi planoti se vidijo nasipi prazgodovinskega gradišča, a dotično pokopališče se nahaja na obronku proti jezeru. Tu so kopali konec l. 1877. in našli okoli 60 žar iz peščene ilovice, ki so bile pokrite z neobdelanimi ploščami

Drugi (mali) škocjanski most.

in večinoma položene v skalnate razpoke. V vsaki žari so se nahajale sežgane kosti, po ena ali dve kupi ali zdelici, potem po dva ali trije bronasti predmeti (navadno fibule) iz halštatske dobe, ki pa so bolj nenavadne oblike. Našli so tudi mnogo ilnatih svitkov (podstavcev za šiljaste posode) in še celo mnogo srebrnih novcev.

(Deschmann, Heidnische Urnengrabstätte bei Zirknitz, „Mitth. d. anthropol. Ges. in Wien“, zvezek VIII., 5 in 6).

Drugo gradišče je stalo na griču 859 *m* vzhodno od Cerknice proti Slivnici. Tu so našli surove črepinje, osle, vretenca, uteži za statve i. t. d. O Slivnici pripoveduje ljudstvo mnogo strahovitega. Ob nevihti se zavije vsa gora v gosto meglo, in tedaj začne iz globoke jame na njenem vrhu prihajati toča. Zato so hodile še pred 200 leti vsak binkoštni ponedeljek velike procesije pod vodstvom duhovnikov na Slivnico točo „panat“. V jami so prebivale baje čarovnice, ki so točo delale. Gotovo je, da so tudi v Cerknici čarovnice na grmadah sežigali, n. pr. še l. 1670. Primeri: J. Žirovnik, Cerkniško jezero, str. 12.—13., 28.

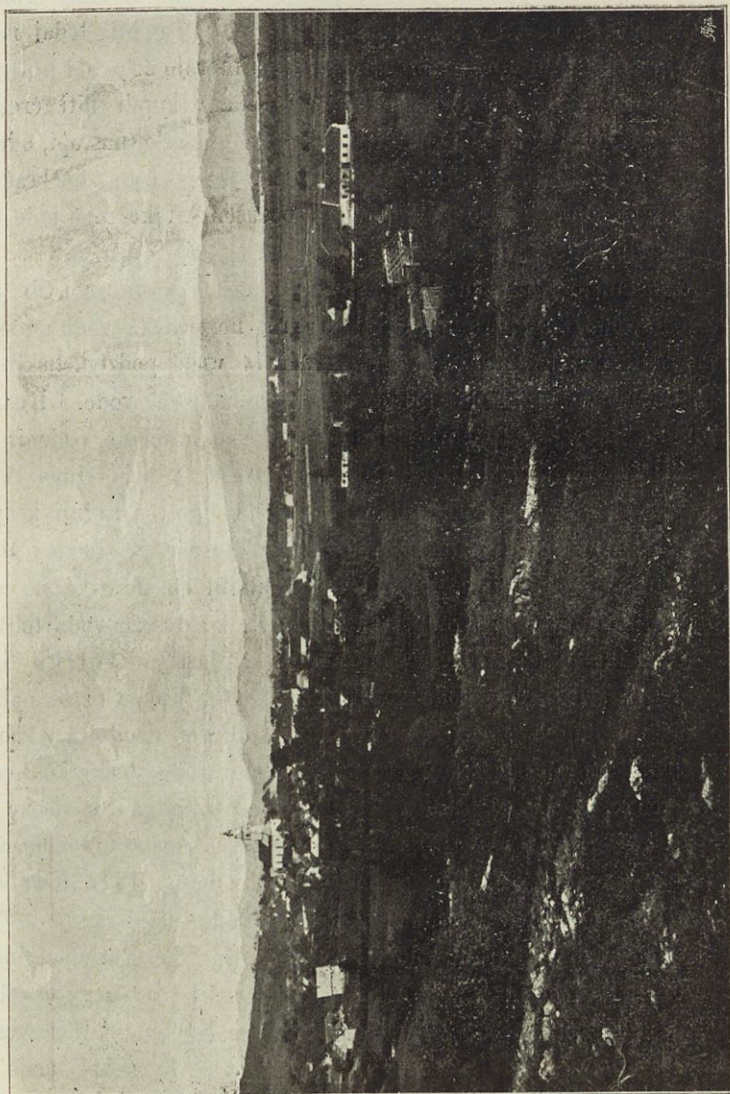
Iz Cerknice se pride proti jugovzhodu skoz Grahovo in mimo razvalin grada Šteberka na Križno goro (857 *m*), ki ima imenitno romarsko cerkev na svojem vrhuncu (nekdaj je stalo tu prazgodovinsko gradišče). Na njeni severovzhodni strani, kake pol ure od Loža, se nahaja Križna ali Mrzla jama (zaradi njene nizke toplote), ki spada med največje na Kranjskem. (Dolgost vseh potov in steza po njeni notranjščini znaša 1650 *m*.) V njenem najbolj oddaljenem kotu se nahaja 120 *m* dolgo in 20 *m* široko jezero, iz katerega teče potok proti vходу in se potem izgublja pod zemljo. V tej votlini so našli velikanske sloje (nad 2000) kosti „medveda brlogarja“ in drugih prazgodovinskih živali, katere so poslali v razne muzeje, zlasti v Ljubljano in na Dunaj. Gotovo so v njej bivali tudi „trogloditi“ z omenjenimi zverinami vred. (Sitzungsberichte der k. Akademie, Math.-nat. Cl. 1879, str. 16.)

Prav verjetno je, da prihaja Šteberščica iz Križne jame. Ona izvira ravno pod razvalinami grada Šteberka (Stegberg), starega in novega. Ta grad je bil v srednjem veku zelo imeniten. Njegovi grajščaki so bili cestni roparji in so zlasti nadlegovali Tržačane ali pa trgovce, ki so tovorili črez Javornik (Stare ognice, Parje, Košano i. t. d.) v Trst. Šteberčani so dobili l. 1335. celo Postojno v najem in l. 1342. markgrofijo istrsko. Zadnji te rodovine je bil sovrstnik Erazma Predjamskega in je poginil baje l. 1482. pod streho svojega grada. Za Šteberčani so dobili ta grad (in Postojno) Frankopani, potem Jurišiči in od l. 1630. dalje so ga imeli knezi Eggenberški.

Od Cerknice do jezera se pride skoz vas Dolenje jezero v treh četrtih ure. Cerkniško jezero meri 26 *km*² (ob visoki vodi) in je na najvišjem mestu 6 *m* globoko. Steinberg (Gründliche Nachrichten, str. 151.) meni, da jezero nekdanj ni bilo tako veliko in da se je hitreje odtekalo. V letih 1707.—1714. se je bilo le enkrat popolnoma odteklo, l. 1896. se pa ni prav nič posušilo, in zato so imele sosednje občine blizu 100.000 gold. škode. Jezero je torej presihajoče ali „periodično“. Navadno ima spomladi le malo vode, ki počasi vedno bolj gine in se, ako je suho vreme, popolnoma izgubi v podzemeljske votline. Ko pa začne jeseni močno deževati in prihaja vedno več tekoče vode v jezero, tedaj prestopi bregove ter poplavi tudi ob strani proti Slivnici ležeče travnike in njive. To se

lahko zgodi v štirinajstih dneh, pri nenavadnih nalivih pa celo v dvainsedemdesetih urah. Čeravno so vasi zidane na nekoliko vzvišenih mestih, vendar doseže voda nižje hiše v nekaterih vaseh deloma ali pa celo do strehe.

Tedaj pa so prebivalci v veliki nevarnosti ter pretrpe mnoge strahu. Vsa dolina je podobna velikemu jezeru, in ljudje občujejo med seboj le v čolnih.

Cerknica.

Voda izpodjeda in odnaša gnoj in zemljo, končuje ozimino in škoduje celo travnikom, ako poplava predolgo traje. Nenavadno veliki povodnji sta bili l. 1802. in 1851. do 1852. Takrat je stalo pod vodo vse Kozarišče in del Ige vasi, ter je segala voda celo do Podgore. Celo v Starem trgu (na vzhodni strani Cerknice) je segala čez koleno, tako da so se ljudje lahko v čolnih vozili do cerkve.

Iz narave Cerkniškega jezera sledi, da se dajo njegova tla na različne načine izkoriščati: po leti za poljedelstvo, jeseni za lov na povodne ptice, zlasti race, in ko se jezero zopet napolni po zimi, za ribarjenje. Zato so pa tudi zemeljska tla že razdeljena med posamezne lastnike, da jih začno, kadar so suha, lahko takoj obdelovati. Kakor hitro se namreč voda odteče, izgine tudi vse močvirje, tla se osuše in utrde. Na tako osušeni jezerski planjavi nastane živahno gibanje med obema „mašama“, ki traja ob ugodnem času še dalje. Vse hiti tedaj na „blata“, da spravijo o pravem času mrvo domov. Hiteti pa morajo zelo, da jih ne iznenadi slabo vreme, kajti mnogokrat ni varno pustiti sena v kupih niti črez noč ne. Že majhen dež ga jim lahko pokvari ali pa, če voda naglo nastopi, odnese seno, in preveliko blato zavira vozove, da ne morejo na jezerska tla. Večkrat se vozijo v čolnih in grabijo seno, katero potem doma posuše. A tako seno je le redkokdaj boljše nego za steljo.

Navadno ostanejo jezerska tla suha do konca septembra. Ob jesenskem deževju pa začne voda kaj hitro naraščati. Takrat ne priteka voda od vseh strani v jezero samo nad zemljo, nego privreva tudi iz vseh podzemeljskih shramb. Šumenje in bobnenje naznanja pritok te podzemeljske vode. Bobnarica, Suhodolica in Vranja jama bruhajo velikansko množino vode iz sebe, in tudi iz brezštevilnih luknjic od Obrha do Zadnjega kraja ključi (kipi) voda neprenehoma. Iz teh lukenj privre toliko vode, da zalije ves zadnji kraj in teče potem pri Vratih v jezero kakor morska struja skoz Bospor iz Črnega v Mramorsko morje. Tedaj se pokaže, da vsi ponori in požiralniki ob deževju ne zadoščajo, ker so ali premajhni ali pa tudi napol zasuti. Šele ko doseže voda toliko višino, da se začne odtekati v najvišje ležeče požiralnike, zlasti v Veliko in Malo Karlovico, tedaj šele začne voda zopet padati. Obe Karlovici se nahajata tik pod Dolenjo vasjo, na desni strani Cerkniščice. Prva se odpira v višini 2·2 m, druga pa 1·3 m nad jezerskimi tli, zato moreta začeti delovati šele tedaj, ko doseže jezero svojo največjo višino. Posebno Velika Karlovica, ki ima 4 m visoko in 12 m dolgo žrelo (glej podobo na strani 13.), sprejema vase velikansko množino vode, zato pa jo tudi kmalu neha požirati, ko začne jezero presihati. Mala Karlovica je dosti manjša, a ker je mnogo nižja, zato požira vodo dalje časa, in dostikrat izginejo vanjo čolni, vozovi in še celo domače živali. Obe Karlovici imata podzemeljsko zvezo med seboj in sta izvrstni požiralnici, le da ovirajo odtok vode celi kupi drv, lesa, žaganja, bičevje in drugo plavje. Nad Malo Karlovico je stal nekdanj grad Karlovec, od katerega se pozna pa le še nekaj malo zidovja. (Pripovedka: Slovenski Hero in Leander.) Ob povodnji bi bilo zelo nevarno priti s čolni blizu Karlovic, a ob suši greš lahko z lučjo daleč po njiju.

Prvi je preiskal Veliko Karlovico okoli l. 1850. posestnik Gregor Kebe iz Dolenjega jezera, l. 1887. pa znani preiskovalec kraških votlin, V. Putick. Ta je našel v Karlovici pet podzemeljskih jezer, in po njegovem mnenju jih je še več, predno priteče voda v Rakovsko dolino, ki je le 15 m nižja. Med njimi so

večkrat slapovi ali pa celi griči kamenja, ki je popadalo votlini od stropa in ovira podzemeljski tok vodi. Na nekaterih mestih sega pa strop čisto do vodne gladine in brani, da se voda ne more odtekati, nego se zajezi in v takih shrambah nakopiči. Iz tega svojstva kraških votlin lahko spoznamo, zakaj tudi požiralniki ob deževju vodo iz sebe bruhajo.

Velika Karlovica.

Taki manjši požiralniki dnu jezera so: Beček in Lovišča blizu Otoka, Kotel, Vranja jama, Bobnarica in Češljenica v zadnjem kraju v znožju Javornika, Velika in Mala Ponikev konec potoka Stržena, ki se v poslednjo odteka prav hitro in izdatno, Retje in Vodonos blizu Dolenjega jezera, ki sprejemata vase odtoke Žirovniščice, in Rešeto, velika skupina jam blizu

Male Karlovice. Ko jezero usiha, se izgublja v te in še nekatere manj važne požiralnike vsi cerkniški potoki, ki teko prav vijugasto po skoro ravnem, a vendar nekoliko proti Javorniku nagnjenem jezerskem dnu. Ob suši so vsi požiralniki prazni, a ob deževju bruhajo velikansko množino vode iz sebe z grmenjem in šumenjem, kakor kaže n. pr. že ime „Bobnarica.“ Suhodolica meče ob naluvi iz sebe čisto in bistro vodo, ki prinaša veliko rib. Celo ob suhem vremenu in ko v Cerkniški dolini nič ne dežuje, začne večkrat voda teči iz Bobnarice, Suhodolice, Vranje jame in iz drugih manjših lukenj, dokaz, da je močno deževalo tam kje okoli Snežnika.

Ribji lov je bil od nekdaj imeniten v Cerkniškem jezeru. Že l. 1319. je podelil patriarh Pagano ribarsko pravico Ulriku iz Čedad. Cesar Friderik III. je podelil lovsko pravico bližnjim grajščinam, zlasti Postojni, Zajčjeku in Šneperku, potem bližnjim samostanom in še celo mestu Ložu. L. 1682. je prodal knez Eggenberški kot lastnik postojnske grajščine ribarsko pravico kartuzijanski opatiji v Bistri (Freudenthal) za 9000 gld. nemške vrednote. Vsled tega je smel samostan ribariti po vsem jezeru in njegovih pritokih pred odtokom, med odtokom in po odtoku vode, a samostan Stičina ter grajščini Turjak in Lož so smeli ribariti šele po odtoku vode. Vsakemu drugemu je bilo ribarjenje prepovedano, in ta prepoved se je morala vsako leto dvakrat razglasiti ob cerkvenih shodih. Ob času, ko se je začel navadni ribji lov, je prišel grajščinski birič z Zajčjeka, da je pazil na red in varoval samostanske koristi. Za to opravilo mu ja plačeval bistriški opat po 10 kr. od vsake jame. (Kronberški arhiv, kaseta II.) Natančni red ribjega lova podaje Valvasor, IV. 635.

Iz Cerknice se gre peš nazaj na Rakek po stari cesti črez Čisto stran, ker je krajša in je z nje lepši razgled. Na levi strani zagledamo velik nabiralnik rakovskega vodovoda, ki je z zemljo pokrit. Za njim se začne javorniški gozd, v katerem se nahaja nam že znana Rakovska dolina. Črez Rakek zagledamo cesto, ki se vije črez Unec proti Planini, ter železnico, ki vodi v velikem ovinku proti Postojni. Ves ta razgled nam zapirata v ozadju gozdnata Hrušica in skalnati Nanos. Okoli Čiste strani so griči, na katerih so se bili dne 27. septembra 1813. l. hudi boji med Hrvati, ki so prodirali od bloške in cerkniške strani, ter Francozi, ki so se umikali z Dolenjskega. Na Srnjaku pri Rakeku se je postavilo kakih 5000 Francozov Avstrijcem v bran, ali ko so jim prišli ti okoli griča za hrbet, se je moral sovražnik umakniti z velikimi izgubami proti Postojni.

Narodna in univerzitetna
knjižnica

• NUK

00000448384

